

# درس تاریخ معماری منظر

## ۵ - منظر پردازی و باغ سازی اروپا

پارک سازی برای عموم در قرن ۱۹ و آغاز ۲۰ (بخش دوم، فرانسه « اوسمان »)

دکتر لادن اعتضادی

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده معماری و شهرسازی

گروه معماری منظر

۱۴۰۰

# قرن نوزدهم و رواج باغ‌سازی رمانتیک در اروپا

پیشینه باغ‌سازی طبیعت‌گرا و احساس‌برانگیز در تقابل با کلاسیک‌گرایی رایج بعد از رنسانس تا باروک فرانسوی، در نقاشی‌های منظرپردازانه اواخر قرن ۱۷ هلند ظاهر شده بود و از اوایل قرن ۱۸ در املاک و شکارگاه‌های اشراف و باغ‌های سلطنتی انگلستان با ملایمت آغاز شده و در قرن ۱۸ به اوج تکامل خود رسیده بود.

جنبش نقاشی منظر پردازانه از هلند آغاز شد و در انگلستان رواج یافت و ارائه نظریه در زیبایی‌شناسی با عنوان «پیکچرسک»، توسط گیلپین کشیش منظرپرداز انگلیسی، زمینه‌ای احساس‌برانگیز و طبیعت‌گرا در باغ‌سازی قرن ۱۸ انگلستان فراهم آورد که به راحتی در قرن ۱۹ که تفکرات رمانتیکی و احساسات‌گرایانه در فلسفه و هنر اروپا و بویژه در انگلستان رواج یافت، سبک باغ‌سازی قرن ۱۸ انگلستان با این جنبش هماهنگ بود و تغییرات چشمگیری در سبک «باغ‌سازی انگلیسی» (English Garden) بوجود نیاورد بلکه در جهت تکامل آن بود.

فلسفه رمانتیک از آلمان قرن ۱۸ در تقابل با کلاسیک‌گرایی حاکم، آغاز شد و در قرن ۱۹ در تقابل با تفکرات و گرایش‌های هنر و معماری انگلستان که رویکردی کلاسیک‌گرا داشتند، ظاهر شد، اما با باغ‌سازی انگلیسی تقابلی نداشت و به راحتی پذیرفته شد و موجب تکامل سبک باغ‌سازی انگلیسی شد.

**رمانتیک‌گرایی در قرن ۱۹ در فرانسه هم مورد استقبال قرار گرفت زیرا در تقابل با باغ‌سازی باروک فرانسه و نشانه‌های اشرافیت پیش از انقلاب بود.**

# تحولات مهم فرانسه و پاریسی در قرن نوزدهم

۱۷۸۹ عدد سال انقلاب فرانسه و به تعبیری پایان قرن ۱۸ و آغاز غلبه نظام بورژوازی (شهرنشینی) بر فئودالیسم بود.

اما نیمه دوم قرن ۱۹ (پس از فراز و نشیب‌های دوران انقلاب و امپراتوری ناپلئون اول) دوره سلطنت پارلمانی ناپلئون سوم و «فرمانداری پاریس توسط هوسمان و نوسازی پاریس انقلاب زده بود.»

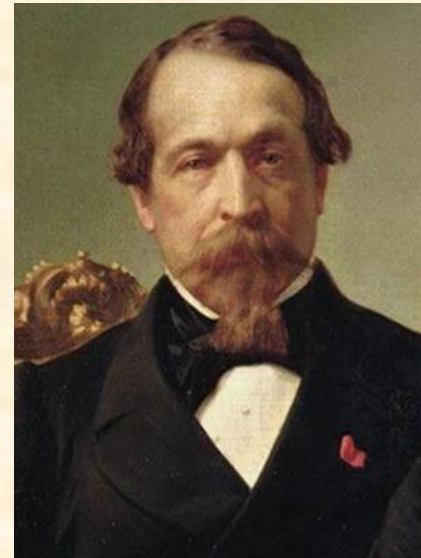
در این نوسازی‌ها، توجه به آوردن فضای سبز به معابر و میادین شهری و آماده سازی پارک‌های سلطنتی و اشرافی مصادره شده برای عموم، از برنامه‌های اصلی هوسمان بود.

تداوم سنت باغسازی انگلستان در قرن ۱۹ و سبک رمانتیکی آن در خدمت جامعه درباغ‌های گیاهشناسی و پارک‌های شهری برای عموم در لندن، الگوی مناسبی بود که هوسمان از آن پیروی کند. تأثیرات توجه به پارک عمومی برای بورژوازی بعد از انقلاب صنعتی انگلستان و نیز طراحی و تسهیلات این پارک‌ها، در فرانسه دوره هوسمان (نیمه قرن ۱۹) و آمریکای دوره المستد و شرکا (نیمه قرن ۱۹ تا آغاز قرن ۲۰) قابل ملاحظه است.

## ناپلئون سوم (چارلز-لویی ناپلئون بناپارت ؛

۲۰ آوریل ۱۸۰۸ - ۹ ژانویه ۱۸۷۳) ، برادرزاده ناپلئون اول ، اولین رئیس جمهور فرانسه ، از ۱۸۴۸ تا ۱۸۵۲ ، و آخرین پادشاه فرانسه ، از ۱۸۵۲ تا ۱۸۷۰ اولین بار به عنوان رئیس جمهور جمهوری دوم فرانسه در ۱۸۴۸ انتخاب شد ، وی قدرت سلطنت را به زور در سال ۱۸۵۱ بدست آورد و خود را امپراتور فرانسه اعلام کرد. و دومین امپراتوری فرانسه را بنیان نهاد و تا زمان شکست ارتش فرانسه از پروس ، امپراتور بود و برای اقتصاد و مدرن سازی فرانسه تلاش زیاد کرد ، بازسازی ناپلئون سوم دستور بازسازی بزرگ پاریس را توسط فرماندارش در منطقه «سن» (مرکز پاریس) ، بارون ژرژ-اوژن هاوسمن (هوسمان = آسمان) به اجرا در آورد . سیستم راه آهن فرانسه را توسعه و تثبیت کرد . اصلاحات اجتماعی شامل حق اعتراض و حق سازماندهی به کارگران فرانسه داد. در زمان او که مقارن سلطنت ملکه ویکتوریا بود ، اولین دانش آموزان زن در سوربن پذیرفته شدند .

دوره قدرت و اصلاحات او در فرانسه مقارن دوره قدرت و اصلاحات ویکتوریا در انگلستان بود .



# Georges Eugene 1809- 1891 Haussmann

## Haussmann's Renovation of Paris: 1853-1870



### نخستین گام:

تشکیل کمیته هنرمندان پاریس و  
شروع تعریض خیابان‌ها

برخی علل که موجب اقدامات اصلاح‌گرانه ناپلئون سوم و هوسمان  
در پاریس شد:

- ویرانی‌های بعد از انقلاب و ادامه شورش‌های گاه و بیگاه در شهر.
- تراکم جمعیت و هجوم مردم فقیر به پاریس و آمادگی شورش‌های مداوم.
- بافت قدیمی متراکم و کوچه پس‌کوچه‌های ناامن که شورشگران در آن‌ها سنگرمی گرفتند. و نیز مشکلات رفت و آمد در شهر.
- شیوع بیماری وبا و مرگ بیست هزار نفر، بر اثر تراکم جمعیت و فقر و عدم سیستم آب و فاضلاب بهداشتی.
- تراکم جمعیت و و عدم فضاهای تفریحی و فرهنگی موجب رشد ناهنجاری‌های اجتماعی شد.

و برخی موارد دیگر همه نیاز به انجام اصلاحات بنیادین در  
طراحی شهری پاریس را مطرح کرد. اصلاحات و ایجاد فضاهای  
عمومی و نوین شهری از مدارس و کتابخانه تا اپرا و پارک و... در  
دستور کار تهیه طرح و اجرای آن توسط بارون «هاوسمن» بود.

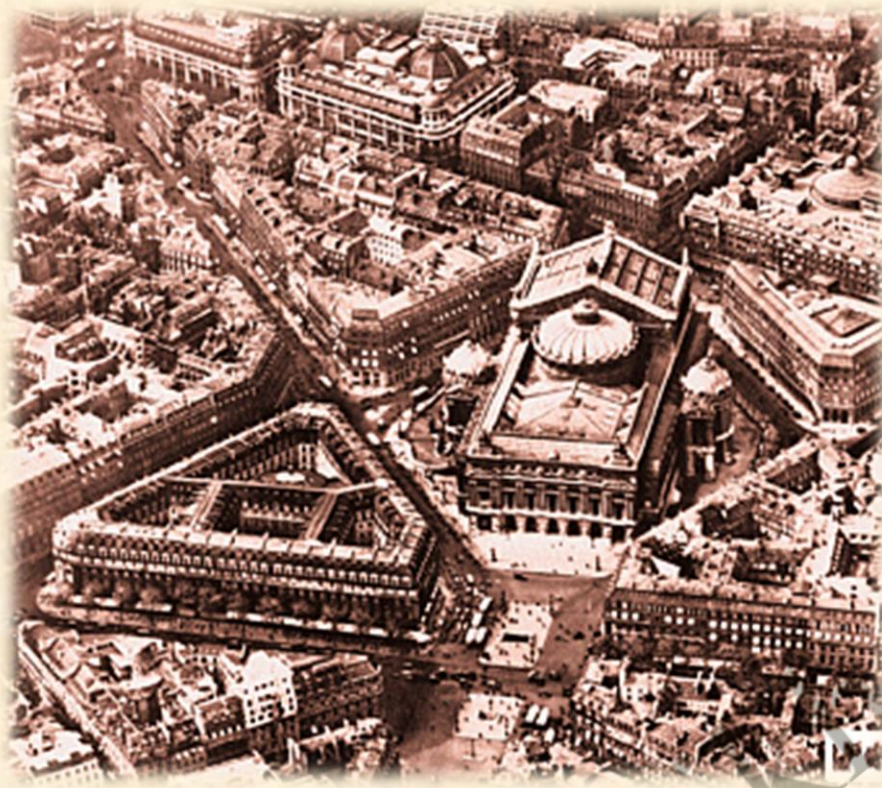
تحولات پاریس که پیش از انقلاب کبیر پایتختی  
زیبا و ثروتمند در اروپا و پس از انقلاب بسیار  
صدمه دیده بود از همان آغازین سال‌های پس از  
انقلاب یعنی ۱۷۹۴ آغاز شده بود.

اما در دوره ناپلئون سوم که دوران قدرت و ثبات  
و سلطنتی پارلمانی در فرانسه بود زمینه برای  
اقدامات جدی فراهم شد و «مرد» این کار بارون  
هوسمان فرماندار خوشفکر و قدرتمند پاریس بود.

در ۱۸۴۱ قوانین جدید برای اصلاح وضع پاریس  
تصویب شدند اما دولت توانایی اجرایی کردن قوانین  
را نداشت.

از ۱۸۵۰ به بعد هوسمان کسی بود که به سبب  
قدرتش در دولت و نفوذش در پارلمان، برنامه‌ای  
که برای پاریس به عنوان عروس شهرهای اروپا  
در مخیله ناپلئون سوم بود را می‌توانست اجرایی  
کند.

ساخت بناهای مهم برای شهر مانند  
«اپرای پاریس» و خیابان‌کشی‌های جدید  
با ساختمان‌هایی به سبک نوباروک مجلل  
در حاشیه آن‌ها و ایجاد بولوارهای سبز در  
شهر، چهره پاریس را از شهری قرون  
وسطایی به یک شهر مدرن تغییر داد.



# آیین نامه عمومی هوسمان (آسمان) برای بهسازی و نوسازی پاریس

در ۱۸۵۲

برنامه هوسمان، برای پاریس،  
تخریب و نوسازی بود



■ پاک سازی یا بازسازی نمای

ساختمان هر ۱۰ سال یکبار

■ تعیین حداکثر ارتفاع ساختمان‌ها به

(۱۷.۵۵)

■ انتظام نمای ساختمان‌ها (هماهنگی)

■ اتصال ساختمان‌ها به شبکه

فاضلاب شهر

■ ضابطه برای ابعاد و نقشه

ساختمان‌ها.

■ کشیدن خیابان‌های مستقیم و

ایجاد بولوارهای سبز و میدان‌ها

در پاریس.

■ سامان دهی پارک‌های عمومی

تخریب ۲۰۰۰۰ خانه و احداث ۴۰۰۰۰ ساختمان جدید از  
۱۸۵۲ تا ۱۸۷۲

احداث بلوارهای جدید با عرض معبر اصلی ۳۰ متر

فروش اجباری زمین‌های از مردم به دولت طبق مصوبهٔ مجلس و برای سازماندهی  
فضای شهری

ایجاد و بازسازی راه آهن

**عدم ایجاد مترو**

(که نقص کار هوسمان شمرده می‌شود)

ایجاد شبکهٔ آب و فاضلاب جدید

(پاریس از قدیم یک شبکهٔ فاضلاب فرسوده داشت.)



# منظر شهری پاریس طبق طرح و اجرای هاوسمان

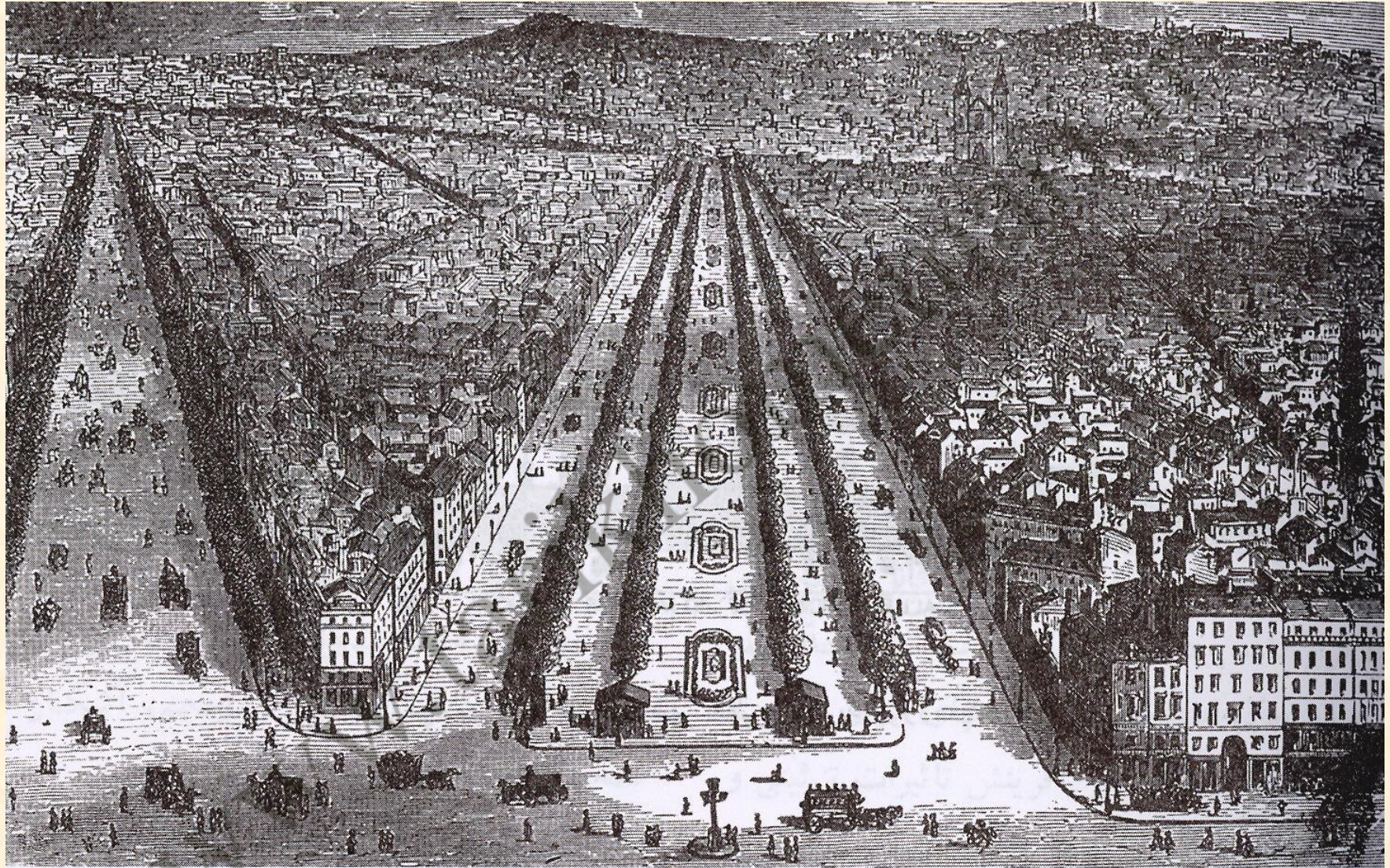
طراحی نو باروک شهر و ساختمان‌ها  
که نمایی از شکوه و جلال پاریس  
به عنوان پایتخت ناپلئون سوم باشد،  
توسط بولوارهای عریض و میدان‌های باشکوه و سبز.

# آوردن طبیعت به داخل شهر: بلوارها و میدان‌هاک پاریس



حاشیه سبز با دو ردیف درخت در هر سوی معبر و عرض بسیار زیاد معبر، بلوارهایی را شکل می‌دهد که قبلا در شهر ورسای مجاور کاخ ورسای به صورت ساده‌تر اجرا شده بود و در پاریس به کمال طرح رسیدند.

# بلوارهای پاریس (طراحی منظر شهری شامل معابر، جداره‌ها و کف‌ها، و میدان‌های ابتدا و انتهای هر بولوار)



۱۵. ژرژ-اوژن هاوس‌من. نوسازی پاریس. ۱۸۵۳-۶۹.

این درختان غالباً به سبک باروک توپیری می شوند و  
نوارهای سبز دیوارمانندی ایجاد می کنند.

## آوردن طبیعت به شهر

- ۱- معابر سبز با معماری تعریف شده برای جداره ها
- ۲- میدان های وسیع و گشوده و با امکان داشتن فضای سبز
- ۳- پارک های عمومی شهر در مقیاس محلات، شهری و فراشهری

تصاویری از بلوارها و خیابانهای مشجر پاریس



# سبک نوباروک و درختان توپپاری شده منظر شهر که کاملاً متفاوت با محور چارباغ اصفهان ( برخلاف تصور برخی که موضوع شباهت را مطرح می کنند.)



# شانزده لپزه

غرفه نمایشگاه که تا

امروز حفظ شده است.

## به سوگ میدان اتوال و با درختان توپبارک شده

در پیش زمینه عکس در دوسوی بولوار دو و سبز قرار دارد که زمانی بخشی از محوطه نمایشگاه بوده است.



لایه سبز در دو سوی محور شانزه لیزه، همچون دیوارهای سبز در کاخ - باغ ورسای طاق پیروزی نماد قدرت و ثروت شهر و میدان «اتوال» همزمان فضای باز شهری با طرح نو باروک و نیز راه حل ترافیکی برای پنج خیابان و بولوارهایی است که به این میدان شهری وصل می شوند.



# قرارگیری آپرای پاریس با معماری اکلکتیکی در انتهای «خیابان اپرا»

یک ایده نورسناسی در شکل‌گیری فضای خیابان و منظر شهری آن در طراحی منظر شهری پاریس است. (اسلاید بعد)





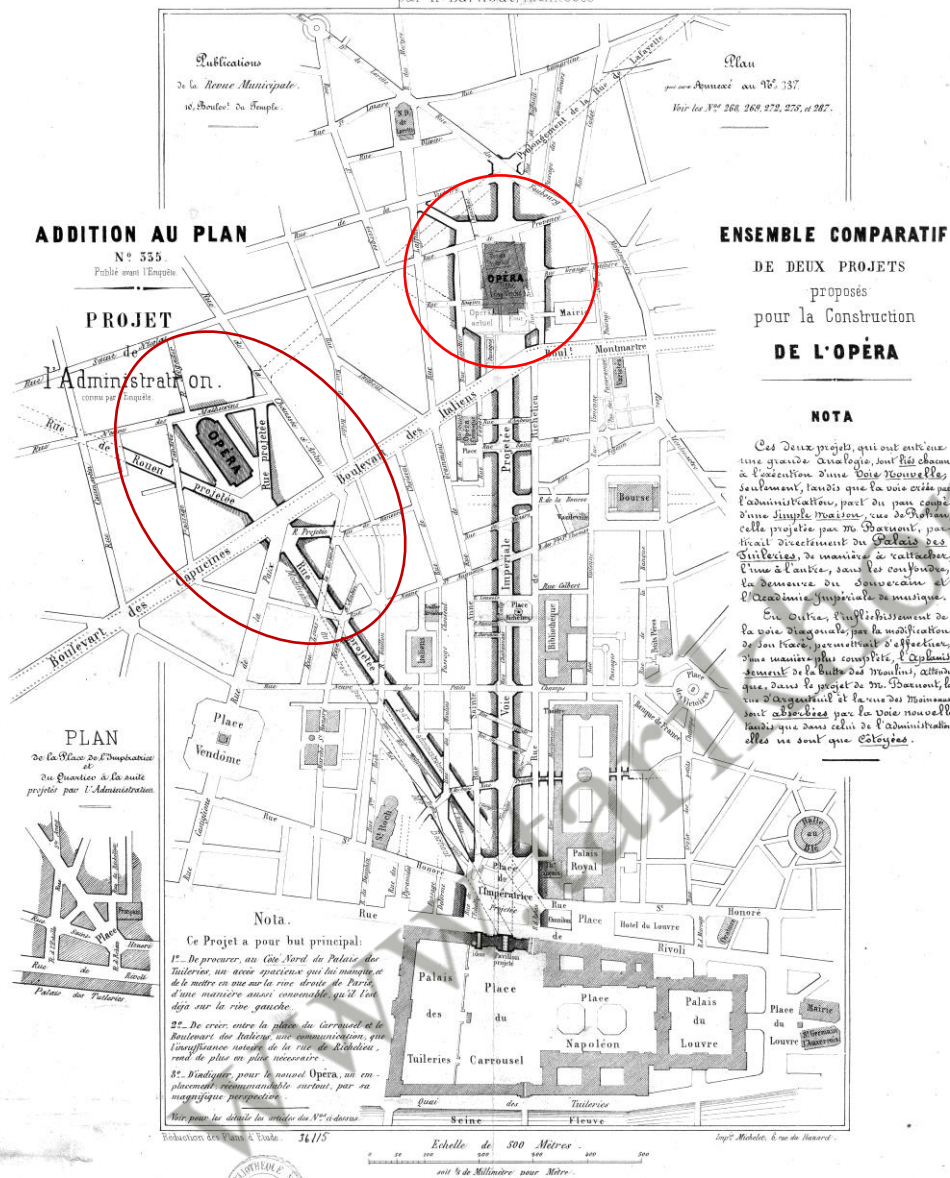
# ایده نو رنسانس خیابان اپرا پاریس

محوری شهری با ایده استفاده از پرسپکتیو یک نقطه‌ای، بحث طراحی منظر شهری به سبک رنسانس است که در طرح نوباروک شهر معنادار است.

جداره سازی‌ها با خطوط افقی و موازی با ایجاد پرسپکتیو یک نقطه‌ای دید را به ساختمان مجلل اپرا ختم می‌کنند.



PROJET  
D'une VOIE IMPÉRIALE et d'un EMBLEMMENT pour l'OPÉRA.  
par H. Barnout, Architecte



# مداخله در بافت تاریخی

پیش بینی دو مکان برای ساخت  
اپرای جدید پاریس در دوره  
هوسمان

در هر دو مورد، در مقابل بنای اپرا میدانی  
طراحی شده و یک خیابان مستقیم به  
ساختمان اپرا ختم می شود.  
«یک منظرپردازی شهری رنسانسی»



NOTE pour le présent plan.

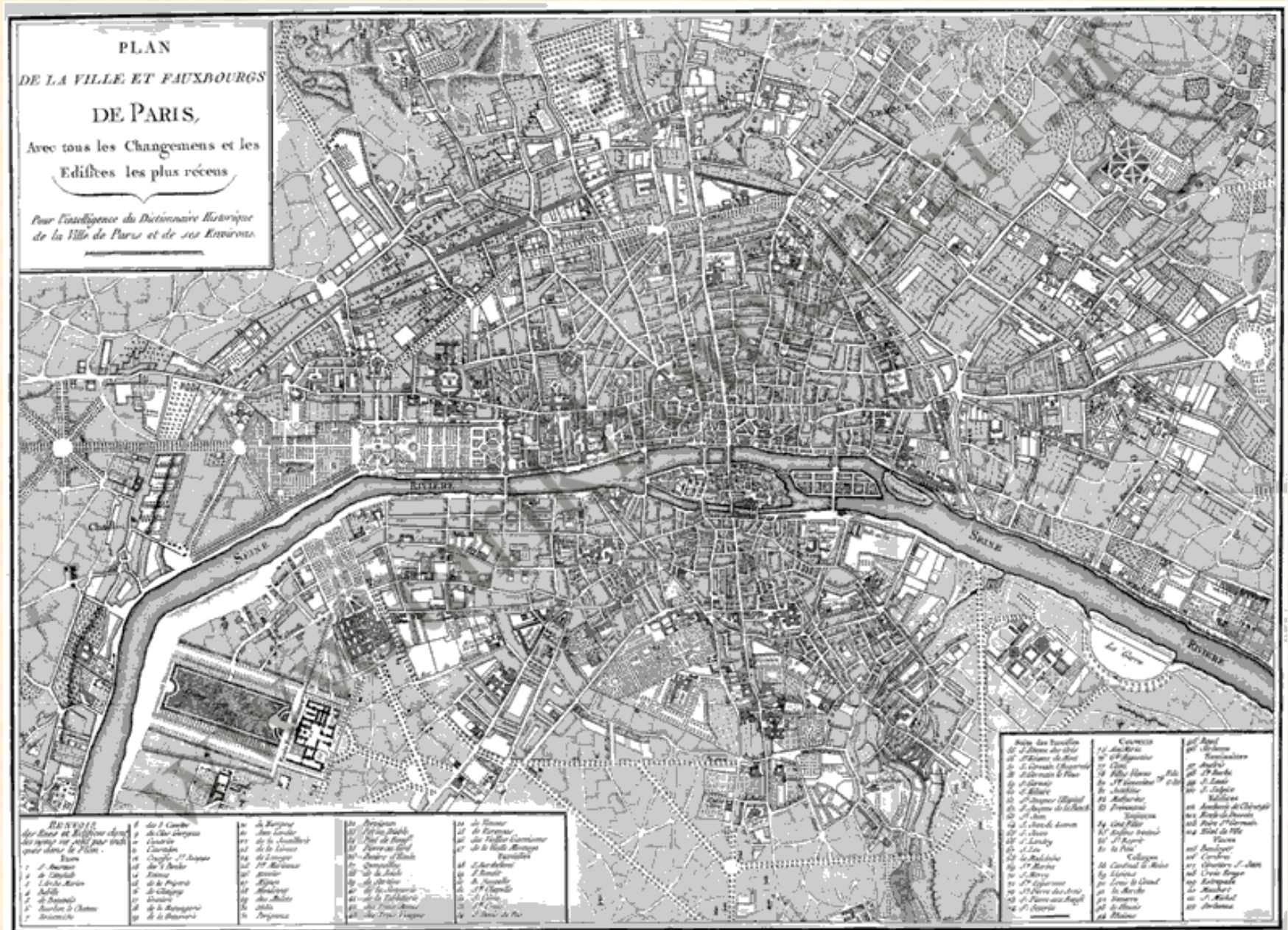
Ce plan est le même que celui qui a été produit récemment, mais, sur le quel, par une addition opportune, l'auteur a mis en parallèle de son projet, celui soumis à l'Enquête par l'Administration.

# خیابان اپرا و میدان مقابل اپرا با سه آبنما و دو تقاطع

میدان طراحی شده جلو اپرا با آبنماها، نمایشی از طراحی منظر شهر که به سبک باروک است.  
راسته خیابان اپرا بعد از این میدان تر تصویر دیده می شود.

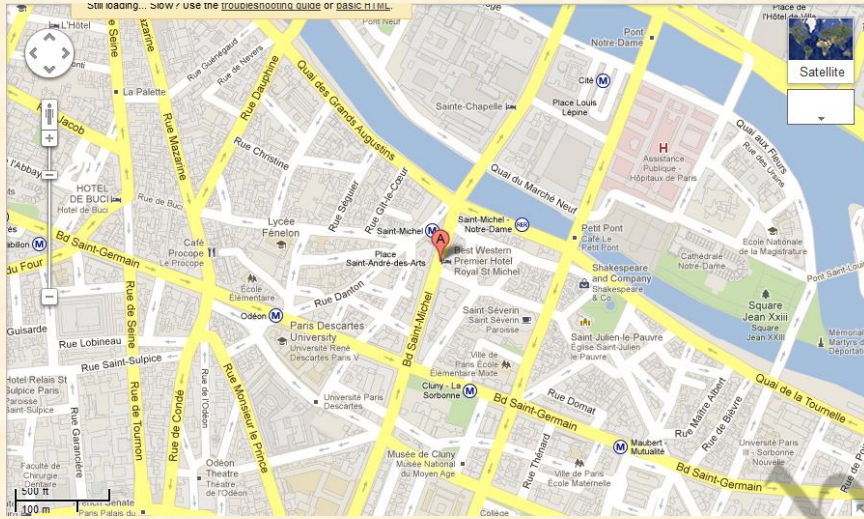


# بافت قرون وسطای پاریس و خیابان‌ها و بولوارها که جدید پیاده شده روک آن



# احداث پک شبکهء معابر عریض و مستقیم از خیابانها و بلوارها

در امتدادهای تقریبی شمالی جنوبی و شرقی غربی



نقاشی از  
بولوار  
«مونمارتر»  
اثر  
«پیسارو»



نقاشی از بولوار ایتالیایی ها در پاریس



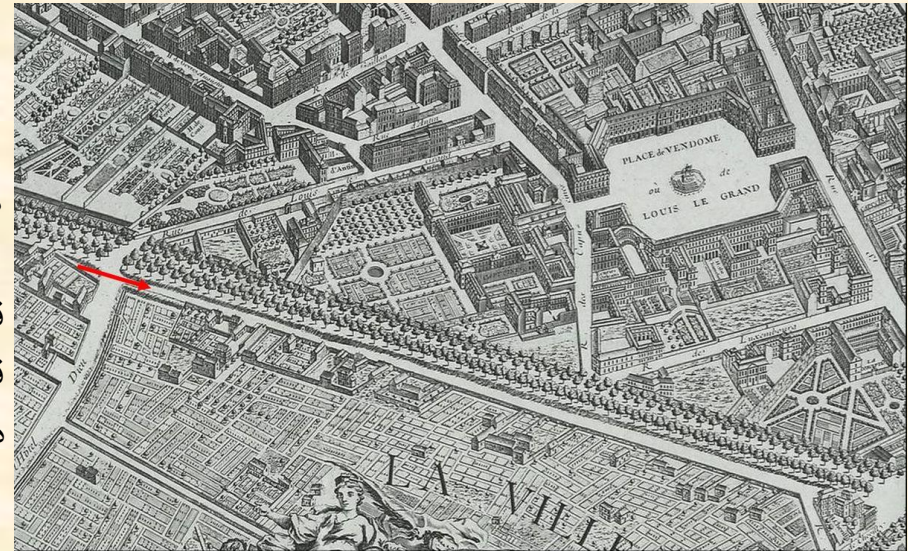
راست: بولوار شمالی جنوبی «سن میشل» St Michel



دو تصویر بالا: بولوار « ریشار لِنوار پاریس دیروز و امروز



چپ: بولوار کا پوسین قرن ۱۷ پایین و قرن ۱۹ بالا



میدان «واندوم»  
و یک بولوار  
قدیمی متعلق به  
قرن ۱۷ پاریس  
در تصویر سمت  
راست.



بولوار  
«کاپوسین»  
قرن ۱۹ اثر  
«کلود مونه»



عکس بالا:  
بولوار پرتنان  
عکس پایین:  
بولوار  
«گالری لافایت»  
چپ: نقاشی از  
زندگی شهری در  
بولوارهای پاریس



بولوار کاپوسین در آغاز قرن بیستم





# میادین شهری با طرح نو باروک دوره هوسمان تا به امروز نقش جذاب و کارکردگ در منظر شهرگ پاریس دارند.

این میدانها از فضای سبز به صور مختلف بهره مند هستند و اتصال بولوارهای عریض را در نقاط کلیدی شهر ممکن می سازند.

برخی میادین (پلاس) مهم پاریس:

Place de Etoile , Place Leon Blum, Place d'Alma, Place de la republique, Place de la Concorde



میدان ستاره ( اتوال )



میدان جمهوری (رپوبلیک)

# میدان رپوبلیک پاریس

عرصه گشاده بولوارها و میدان‌های زمان هوسمان  
امکان افزایش فضای سبز و تحمل ترافیک شهری در  
پس از قرن را هم در خود دارند.



# میدان کنگورد در انتهای شانزله لیزه

با فضای سبز انبوه در چپ و راست شانزله لیزه  
که زمانی محل نمایشگاه جهانی بوده و تا امروز حفظ شده است.

یک سر  
شانزله لیزه  
میدان  
اتوال و  
طاق  
پیروزی  
است.



رود سن

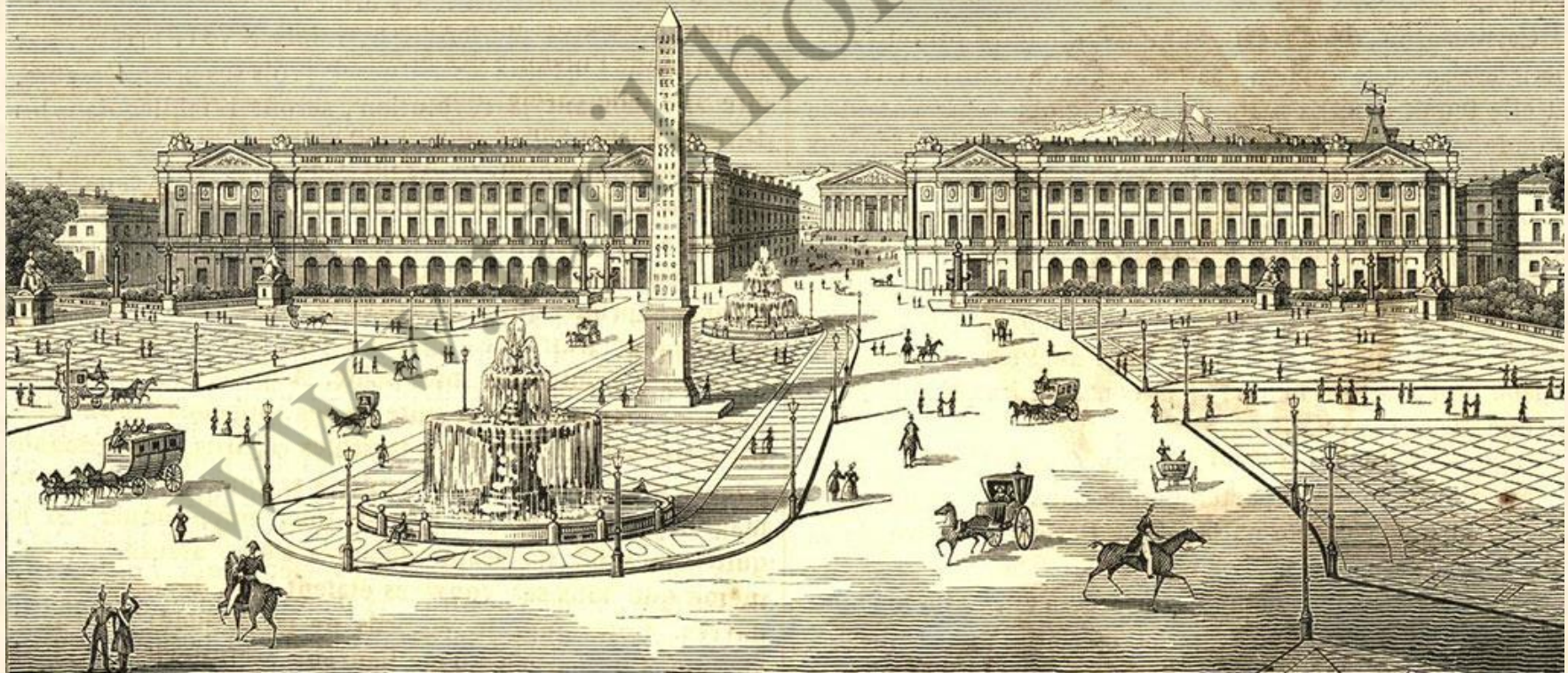
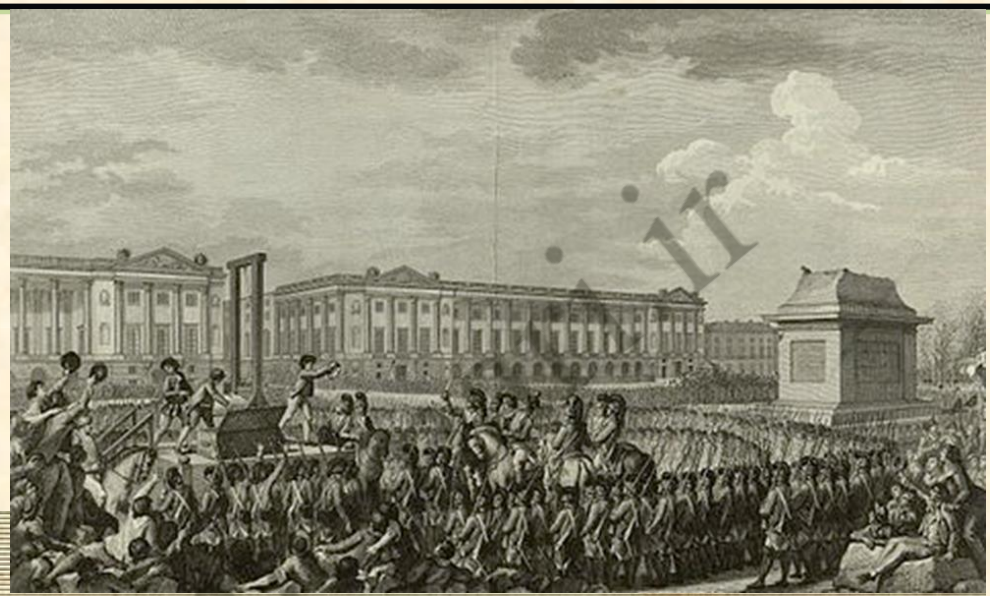
غرفه نمایشگاه ۱۹۰۰ به نام  
«گراند پاله»

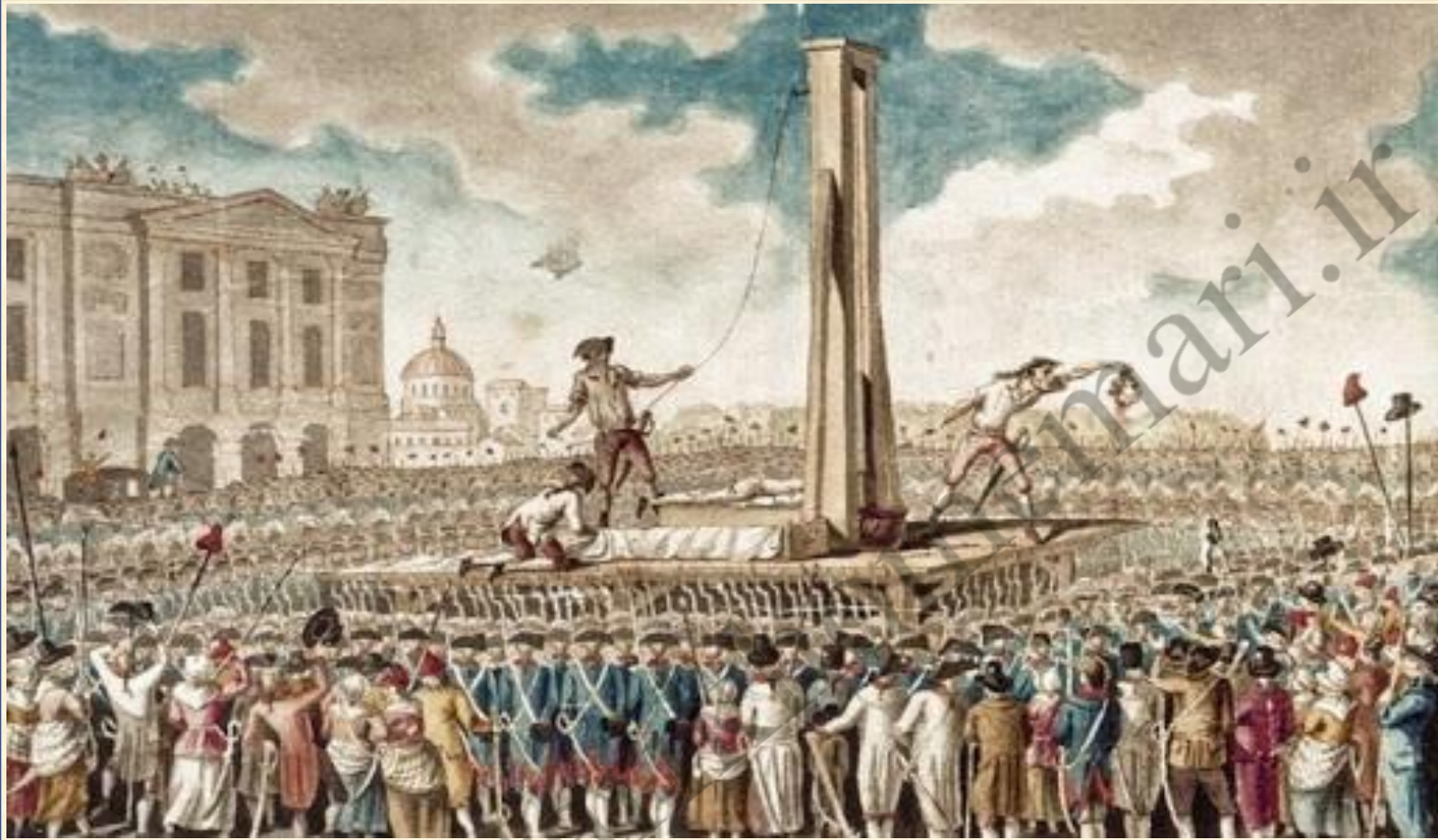
فضای سبز انتهای شانزله لیزه

میدان  
کنگورد که  
در دوران  
انقلاب محل  
اعدام بود  
اکنون یک  
عرصه باز  
شهری زیبا  
مرهون  
طراحی  
شهری  
هوسمان  
است.  
با یک ابلیسک  
در وسط میدان  
بیضی.

## از میدان اعدام تا میدان توافق و هماهنگی

طرح نو باروک میدان کنکور در یک عرصه  
شهری باز عظیم و شکوهمند را در مقابل دو  
بنای عظیم کلاسیک از پیش موجود، خلق کرده  
است. ابلیسک نیز نماد قدرت و شکوه در میان  
میدان است.

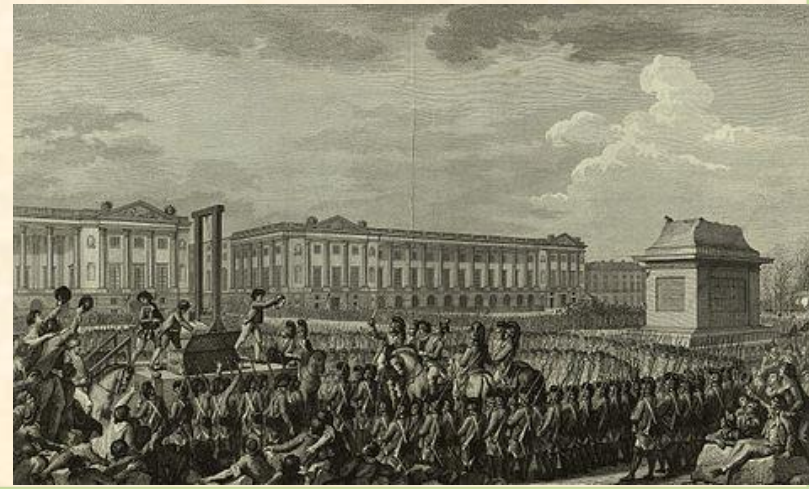




میدان کنکور  
در زمان انقلاب  
محل اعدام با  
گیوتین بوده و  
سر لویی ۱۶ و  
ماری آنتوانت و  
نیز روبسپیر  
انقلابی معروف  
در این میدان با  
گیوتین قطع  
شد.



جای میدان در نقشه پاریس و  
فضاهای سبز فراوان اطراف آن،  
یک منظر شهری مطبوع در جوار  
رود سن.



# میدان کنکورد در انتهای شانزدهلیزه و مشرف بر رود سن با دو نوع طراحی فضای سبز در دو سو



فضای سبز انتهای  
شانزدهلیزه متعلق  
به نمایشگاه  
جهانی ۱۹۰۰

# غرفهء نمایشگاه سال ۱۹۰۰ به نام «کاخ بزرگ» یا «گران پاله»

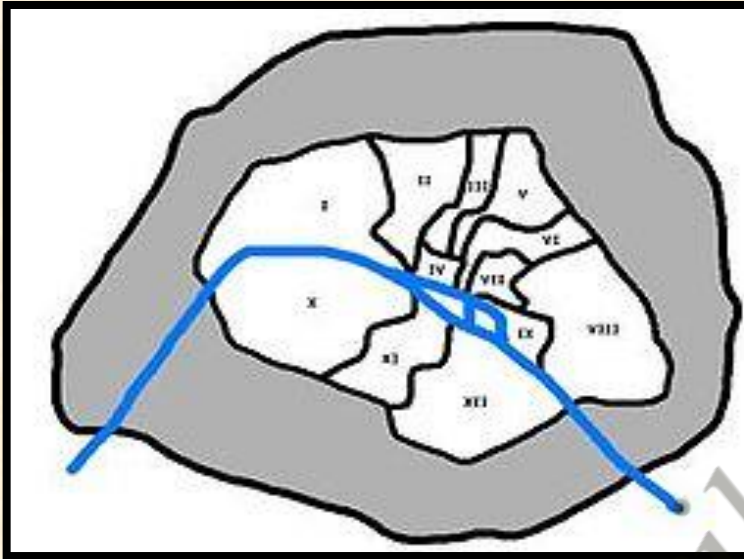
در فضای سبز نزدیک میدان کنکورده و رود سن و خیابان شانزلهیزه.  
یک نقطهء کلیدی در پاریس و اهمیت فضایهای سبز بزرگ و گردشگاهی در این شهر



# ضمیمه کردن شهرک‌های خارج از پاریس توسط بولوارها

(توسعه پاریس چون لندن انفجار گونه نبود اما رشدشهر باعث پیوستن به شهرکهای همجوار پاریس شد.)

این توسعه موجب تبدیل ۱۲ منطقه پاریس به ۱۸ منطقه شد



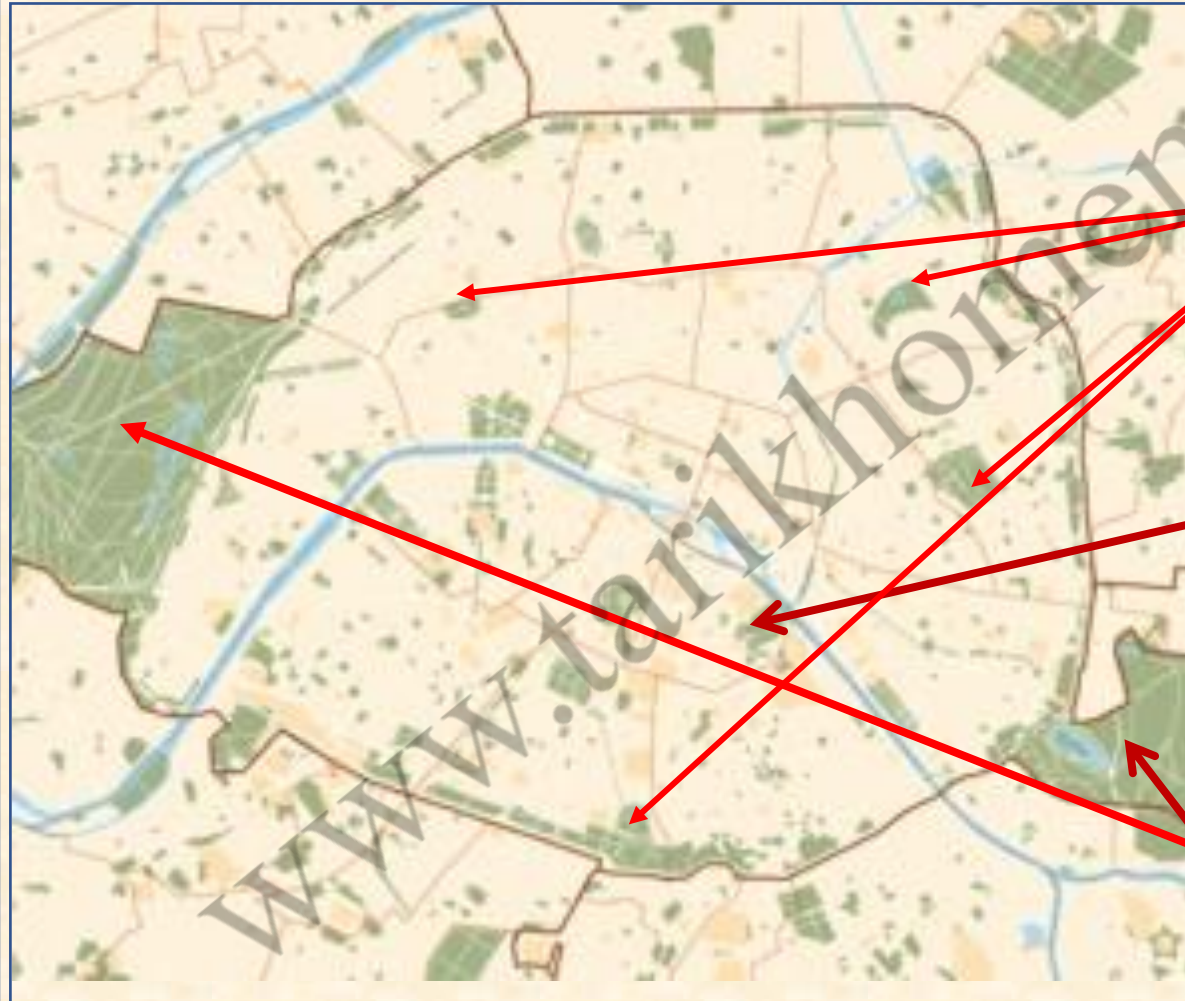
پاریس از قرن ۱۷ پیشگام  
در ساختن بولوارها به عنوان معابر سبز و گردشگاهی در  
شهرهای  
اروپا بوده است.

بولوارهایی مانند DAUMENSIL و MALESHERBES  
پاریس را به حومه متصل می کردند.



# پارک‌ها و فضاهای سبز پاریس و حومه

تبدیل کاخ - باغ‌های بزرگ سلطنتی درون شهر به پارک عمومی در پاریس سبز عمومی  
دو جنگل همجوار پاریس که شکارگاه پادشاهان فرانسه بود به شهر ملحق و به عنوان پارک عمومی مورد استفاده قرار گرفتند.



پارک‌های بزرگ شهری

پارک‌های کوچک درون محله‌ای

پارک‌های بزرگ حاشیه شهر  
بیش از نیمی از پارک «ونسن» در این  
نقشه نیست.

طراحی پارک‌های جدید و جنگل‌های موجود، به سبک طبیعت‌گرای انگلیسی و کاشت وسیع گیاه و درخت در زمین‌های بایر.

WWW.TARIKHOMEMARI.IR

## پایان پارک سازی برای عموم

(بخش دوم، فرانسه در قرن ۲۰ و ۱۹ «۱- اقدامات هوسمان»)